

OLIV TA'LIM MUASSASASI TALABA YOSHLARINI MUSTAQIL OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Kushakova Gulnora Egamkulovna

v/b, professor,

Jizzax davlat pedagogika universiteti, Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrası,

G.Kushakova@gmail.com

+998 90 311 05 06

Annotatsiya: Ushbu maqola, O'zbekiston Respublikasidagi oliy ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik asoslari va metodlarini o'rganishga qaratilgan. Talabalar o'z bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish, shaxs sifatida tayyorgarlik ko'rish va ijtimoiy mas'uliyatni his qilish orqali oilaviy hayotga qanday tayyorlanishini tahlil qilinadi. Maqola, pedagogik metodlarning samaradorligini, shu jumladan, tadqiqot, simulyatsiya, guruhli ishlash, o'yin metodlari va amaliyotlarning ahamiyatini ko'rsatadi. Shuningdek, talabalar o'rtasida ijtimoiy mas'uliyatni oshirish, kasbiy tayyorgarlikni kuchaytirish va ijtimoiy aloqalarni rivojlantirishga e'tibor qaratiladi. Natijada, maqola talabalarni mustaqil hayotga tayyorlash jarayonida mavjud xususiyatlarni va istiqbollarini yoritib beradi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, pedagogik metodlar, ijtimoiy mas'uliyat, oila, kasbiy tayyorgarlik, innovatsion yondashuvlar, shaxsiy o'sish, guruhli ishlash, simulyatsiya.

I.KIRISH

Zamonaviy jamiyatda oliy ta'lim muassasalari talabalarini mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash, ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida ajralib turadi. Talabalar, nafaqat professionallik, balki shaxs sifatida rivojlanishlari, oilaviy hayotning mas'uliyatlari va qiyinchiliklariga tayyorlanishlari zarur. Ushbu jarayonda pedagogik asoslar va metodologiyalar muhim rol o'ynaydi, chunki ta'lim jarayoni talabalar hayotining barcha jabhalariga ta'sir ko'rsatadi.

Boshqa sohalarda bo'lgani kabi, oliy ta'limda ham yoshlarning mustaqil hayotga tayyorlanishi, ularning o'z-o'zini boshqarish qobiliyatiga, muammolarni hal qilish ko'nikmalariga va oilaviy munosabatlarni mustahkamlashga bog'liqdir. Davr talabalariga mos ravishda, pedagogik yondoshuvlar va metodlar, talabalarning oilaviy hayotga tayyorgarligini yaxshilashga qaratilgan bo'lishi lozim.

Oliy ta'lim muassasalarida o'zlashtirilgan bilimlar va ko'nikmalar, shuningdek, amaliyotdagi tajribalar, mustaqil hayotda muvaffaqiyat qozonish uchun muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi. Talabalar olgan ta'limi orqali nafaqat ishga joylashish, balki oilalarini boshqarish, salomatligini saqlash, tarbiyaviy qadriyatlarni shakllantirish va ijtimoiy mas'uliyatni his qilish orqali o'z hayotlarini yanada mazmunli qilishlari mumkin.

Shu sababli, ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik asoslari, yondoshuvlari va amaliyotlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Shuningdek, ushbu jarayonda yuzaga keladigan qiyinchiliklar va ularga yechim sifatida taklif etiladigan innovatsion pedagogik metodlar ham ko'rib chiqiladi. Bularning barchasi, talabalarni mustaqil hayotga

tayyorlash va oilaviy amaliyotlarda muvaffaqiyat qozonishlariga yordam berishga qaratilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan “Oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” talabalarning mustaqil hayotga tayyorlanishi jarayonini modernizatsiya qilish va ularni zamonaviy talablar asosida tayyorlash maqsadlariga qaratilgan. Ushbu farmonda ta’lim tizimining sifatini oshirish, o‘quv jarayonini innovatsion metodlar orqali boyitish, talabalarga amaliy tajriba orttirish imkoniyatlarini yaratish va ijtimoiy mas’uliyatlarni his qilishlarini ko‘rsatish zarurligi ta’kidlangan.

Ushbu maqsadlar o‘quv muassasalari, ijtimoiy sohalar va iqtisodiyot o‘rtasida integral aloqalarni mustahkamlash, shuningdek, talabalarni o‘z kasbiy va shaxsiy hayotlarida muvaffaqiyatli bo‘lishlari uchun kerakli ko‘nikmalar, bilimlar va tajribalarni taqdim etish yo‘lida asosiy vazifalardir.¹⁰⁵

O‘zbekiston Respublikasida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash masalasi dastlabki bosqichlardan boshlab, ta’lim tizimining asosiy ustuvor vazifalari sifatida e’tirof etilgan. Bu borada bir necha davlat tashkilotlari, oliy ta’lim muassasalari va jamoat tashkilotlari faoliyat ko‘rsatib kelmoqda.

O‘zbekiston ichki ishlar vazirligi, sog‘liqni saqlash vazirligi va boshqa hukumat idoralari bilan hamkorlikda oliy ta’lim muassasalari, talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda faol qatnashmoqdalar. Ular, ta’lim jarayonini zamonaviy pedagogik metodlar bilan boyitish orqali talabalarni nafaqat kasbiy, balki shaxsiy hayotlariga ham tayyorlaydilar.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan olib borilayotgan pedagogik tadqiqotlar bu masalani chuqur o‘rganishga qaratilgan. O‘quv yurtlarida olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar natijalari, talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashda qo‘llaniladigan amaliyotlar va metodlarni yangilashda muhim ahamiyatga ega.

O‘zbekiston Respublikasi Ijtimoiy rivojlanish vazirligi va boshqa ijtimoiy tashkilotlar tomonidan yuqori ta’lim muassasalari bilan hamkorlikda turli ijtimoiy loyihalar amalga oshirilmoqda. Ushbu loyihalar, yoshlarning oilaviy hayotga tayyorgarligini oshirishga, ularni oilada vazifalarni qanday bajarishni, iqtisodiy masalalarni hal qilishni o‘rganishga qaratilgan seminar va treninglar orqali yordam beradi.

Mahalliy va xalqaro jamoat tashkilotlari, yoshlarni tarbiyalash va oilaviy mas’uliyatni oshirishga qaratilgan turli tadbirlar va dasturlarni tashkil etmoqda. Ular, yoshlarning oilaviy qadriyatlarini, muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish, sog‘lom oilalar va ijtimoiy darajani oshirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshiradilar.

Ta’lim jarayonida talabalar bilan bevosita ishlovchi murabbiylar va ma’ruzachilar, talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashda katta rol o‘ynaydi. Ular, o‘z tajribalari bilan talabalarni yo‘naltirish, maslahat berish va ularning shaxsiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda bevalarini his qilishlariga yordam beradi.

¹⁰⁵ O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. PF-5847-sonli Farmoni. “Oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.” 2019.

Ushbu tashabbus va dasturlar, mamlakatimiz ta'lim tizimini zamonaviylashtirish va talabalarni mustaqil hayotga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, yosh avlodning ijtimoiy mas'uliyatlarini oshirishga qaratilgan. Bu esa, kelajak avlodni nafaqat professional, balki fuqaro sifatida ham barqaror rivojlanishda yordam beradi.

II. METODLAR

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayoni bir qator pedagogik metodlarni o'z ichiga oladi. Ushbu metodlar, talabalarning bilim olishdan tashqari, amaliy ko'nikmalar va ijtimoiy mas'uliyatlarni shakllantirishga qaratilgan. Quyida ushbu metodlarning asosiy turlarini ko'rib chiqamiz.

Tadqiqot usuli talabalarni muammolarni aniqlash va ularni hal etish jarayonida jalb etishga yordam beradi. O'quvchilar o'z hamkasblari bilan birgalikda tadqiqotlar olib borishi, tahlil qilish va xulosalar chiqarishni o'rganishi, mustaqil hayotda muhim nazariy bilimlarni amalda qo'llash imkonini beradi.

Amaliy yechimlar orqali talabalar, real hayotda uchraydigan muammolarni tahlil qiladilar va ularni hal qilish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqadilar. Bunday yondoshuv, ular uchun muammolarni hal qilish va o'z fikrlarini ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi.

Suhbatlar talabalar bilan muloqot jarayoni orqali o'zaro fikr almashishga va tajriba ishlatishga yordam beradi. O'qituvchilar, shuningdek, maslahatchilar, talabalar bilan ochiq va samimiy suhbatlar olib boradilar, bu esa talabalar o'z his-tuyg'ularini, fikrlarini erkin ifoda etishiga imkon beradi.

Bundan tashqari, munosabatlar o'rnatish, talabalar o'rtasidagi ijtimoiy o'zaro bog'liqlikni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bunda guruh muhokamalari, seminarlar va loyihalarda ishtirok etish, talabalarni bir-biriga yordam berishga va o'z fikrlarini bir joyga to'plashga undaydi.

Guruhli ishlash metodlari, talabalarni birlashtirib, o'zingizni boshqarish va muammolarni birgalikda hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Talabalar, o'zaro hamkorlik qilish orqali bir-birlaridan o'rganadilar, fikr almashadilar va yangi yondoshuvlarni kashf etadilar.

Jamoaviy ishlash, loyiha asosida amalga oshiriladi, bunda talabalar bir maqsadga erishish uchun yana-da muvofiq ravishda harakat qilishga majburdirlar. Bunday jarayon, ularning kommunikatsiya qobiliyatlarini mustahkamlash, mas'uliyatni his qilish va liderlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Simulyatsiya metodlari, talabalarga real hayotdagi vaziyatlarni yaratish va ular orqali muammolarni hal qilish imkonini beradi. Bu yondashuv, talabalar o'z bilimlari va ko'nikmalarini amalda qo'llashiga, tajriba to'plashiga yordam beradi. Misol uchun, simulyatsiyalangan oilaviy vaziyatlar, talabalarni turli qarorlarni qabul qilishga undaydi.

O'yin metodlari, o'yin orqali o'rganishni ta'minlaydi. Ushbu metodlar orqali talabalar qiziqarli va dinamik muhitda ta'lim olishlari, yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishlari mumkin. O'yinlar, shuningdek, jamoaviy ish va strategik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Treninglar va seminarlar, talabalarni yangi bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlashga qaratilgan. Ular, shuningdek, oilaviy hayotdagi mas'uliyatlar va muammolarni hal qilish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'rgatadi. Seminarlar va treninglar, professional mutaxassislar tomonidan olib borilishi imkoniyatlari orqali yanada samarali bo'ladi.

Bundan tashqari, seminarlar va treninglar, talabalar o'rtasida o'zaro fikr almashish, tajriba almashish va o'z bilimlarini oshirishga yo'l ochadi. Ushbu jarayonlar, talabalarda yangi g'oyalarni shakllantirishda va o'z muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Talabalarga statistik, ijtimoiy va iqtisodiy ma'lumotlarni tahlil qilish orqali bilimlarini kengaytirish, qaror qabul qilish jarayonlarida mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish imkonini beradi. Ma'lumotlarni tahlil qilish orqali, talabalar joriy ijtimoiy muammolarni va ularning oilaviy hayotga ta'sirini chuqur o'rganishlari mumkin.

Yuqorida keltirilgan metodlar, talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashda qo'llanilishi mumkin bo'lgan samarali pedagogik usullardir. Ushbu metodlar yordamida talabalar o'z shaxsiy va professional rivojlanishlariga tayyorlanishadi, oilaviy munosabatlarni boshqarish, muammolarni hal qilish va hayotdagi mas'uliyatlaridan anglashga ega bo'ladilar. Talabalarni mustaqil hayotga muvaffaqiyatli tayyorlash - bu ularga kelajakda o'z oilalarini yo'lga qo'yishlari va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishlari uchun zarur ko'nikmalarni berishdir.

III. NATIJALAR

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida qo'llanilayotgan pedagogik metodlar natijasida bir qator ijobiy o'zgarishlar ro'y bermoqda. Ushbu natijalar, nafaqat talabalar uchun, balki butun jamiyat uchun muhim ahamiyatga ega. Quyida bu natijalarni yanada chuqurroq ko'rib chiqamiz.

Talabalar o'zlarining amaliy va nazariy bilimlarini kengaytirish orqali, mustaqil hayotda zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirmoqdalar. Bunday ko'nikmalarga:

- Talabalar o'z fikrlarini aniq va ravon ifoda etish, boshqalar bilan muloqot qilish va ijtimoiy aloqalarni o'rnatishda tajriba orttirmoqdalar.
- Tadqiqot, simulyatsiya va guruhli ishlash metodlari orqali talabalar muammolarni tizimli ravishda hal qilish, alternativlarni ko'rib chiqish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirmoqdalar.
- Jamoaviy ishlash va guruhga rahbarlik qilish orqali talabalar, o'zlarini lider sifatida ifoda etish va boshqalarni motivatsiya qilish qobiliyatlarini shakllantirmoqdalar.

Oliy ta'lim muassasalarida qabul qilingan pedagogik yondoshuvlar, talabalar o'z shaxsiy hayotlarida ijobiy o'zgarishlar qilishlariga yordam bermoqda. Ushbu jarayonda o'ziga bo'lgan ishonch va mas'uliyat hissi asta-sekin rivojlanmoqda:

- O'z fikrlarini ifoda etish va guruh ishlarida faol qatnashish orqali talabalar o'zlariga bo'lgan ishonchlarini oshirishga mukofotlanganlar.
- Seminarlarda va treninglarda o'tilgan mavzular orqali talabalar, oilaviy munosabatlarni yanada kuchaytirish va oila mas'uliyatini his qilishni o'rganmoqdalar.

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida ijtimoiy mas'uliyat hissi yanada ortmoqda. Talabalar, o'z ijtimoiy vazifalarini va jamiyat oldidagi mas'ulotlarini yaxshiroq anglab yetishmoqda:

➤ Tadqiqotlar va treninglar orqali talabalar, ijtimoiy muammolarni hal qilish uchun yangi g'oyalar va dizaynlar ishlab chiqish, ijtimoiy loyihalar va dasturlarda faol ishtirok etishga ilhomlantirildilar.

➤ Talabalar, o'z oilalarini boshqarish va jamiyatda o'z o'rinlarini aniqlashda yanada mas'uliyatli yondashuvni o'zlashtirmoqdalar. Bu esa o'z navbatida, mustaqil hayotning barqarorligini ta'minlaydi.

Talabalar o'z kasbiy tayyorgarliklarini kuchaytirish jarayonida, mustaqil hayotga tayyorgarlik bilan bog'liq ko'nikmalarni ham egallashmoqda. Bu esa ularni ishga joylashuv imkoniyatlarini oshirishga yordam beradi:

➤ Talabalar amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirgan holda, hinja kasbiy o'qishlar va stajirovkalar orqali kasbiy mahoratlarini oshirishadi.

➤ O'qish davomida, o'z mutaxassisliklariga oid ijtimoiy va amaliy tajribalarni orttira turib, talabalar ish yarmarkalarida va ish beruvchilar bilan muloqot qilishda katta imkoniyatlarga ega bo'ladilar.

Yuqoridagi natijalar orqali olingan bilimlar va ko'nikmalar, O'zbekiston jamiyatida ijobiy o'zgarishlar keltirib chiqarmoqda. Talabalar mustaqil hayotga tayyorlanish jarayonida o'z oilalarini barqaror, sog'lom va muvaffaqiyatli shakllantira olishiga yordam beradi. Bu, o'z navbatida ijtimoiy barqarorlik va rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi. Ijtimoiy mas'uliyat anglanganida, jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va hamjihatlik yuqoriroq darajada bo'ladi. Ochiq fikrli va mas'uliyatli yoshlar, o'zaro hamkorlikda ishlashga tayyor bo'lishi, jamiyatni yanada rivojlantirish va ijtimoiy muammolarni yechishga yordam beradi. Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayonining samaradorligini ko'rsatadi. Bu jarayonda qo'llanadigan pedagogik metodlar, talabalar uchun nafaqat bilimlar, balki hayotiy ko'nikmalar, ijtimoiy mas'uliyat va professional tayyorgarlik sifatida muhim ahamiyatga ega. Bularning barchasi, yoshlarning kelajagi va jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayoni, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va metodlarni talab etadi. Ushbu jarayon, nafaqat talabalar, balki butun jamiyat uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan masaladir. Shuning uchun, bu masalani batafsil muhokama qilish juda muhimdir.

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil hayotga tayyorlashda zamonaviy pedagogik yondashuvlar dolzarbdir. Ushbu yondashuvlar, talabalar individual xususiyatlari, ijtimoiy muhit va iqtisodiy sharoitlar bilan bog'liq bo'lgan har qanday muammo va qiyinchiliklarga moslashish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Buni amalga oshirish uchun pedagoglar, talabalarning ehtiyojlarini inobatga olib, ta'lim dasturlarini yangilashga va takomillashtirishga harakat qiladilar.

Talabalar mustaqil hayotga tayyorlanish jarayonida o'z mas'uliyatlarini anglashlari kerak. Ular nafaqat o'qish, balki oilaviy hayotda va jamiyatda o'z o'rnini topish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni ham o'zlashtirishlari shart. Bu esa talabalarni nafaqat mutaxassis sifatida, balki shaxs sifatida ham shakllantirishda

muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, ular uchun o‘z-o‘zini tarbiyalash, o‘rganishga intilish, ijtimoiy muhitda faol bo‘lish kabi qobiliyatlarni rivojlantirish juda muhimdir.

Oliy ta‘lim muassasalari va ijtimoiy tizim o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni ta‘kidlash kerak. Talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashda, ijtimoiy sharoitlar va oilaviy qadriyatlar ham muhim bo‘lib, bu jarayonga ta‘lim muassasalarida quyidagicha yondashish zarur. Talabalar, umuman jamiyatdagi o‘zgarishlar va ehtiyojlarni inobatga olgan holda tayyorgarlik ko‘rishlari kerak. Ular o‘z o‘quv dasturlarini ijtimoiy ehtiyojlar bilan uyg‘unlashtirishni bilishlari zarur. Oliy ta‘lim muassasalari, talabalarni ijtimoiy loyihalarga jalb qilish orqali ularning amaliy tajribalarini oshirishlari mumkin. Bu, talabalar uchun muloqot va hamkorlikda ishlash imkoniyatlarini yaratib, ijtimoiy mas‘uliyatni his qilishni rivojlantiradi. Oliy ta‘lim muassasalari o‘quv jarayonini innovatsion pedagogik metodlar bilan boyitishi, talabalarni mustaqil hayotga tayyorlashni yanada samarali amalga oshirishda muhimdir. Bunga o‘rganish jarayonida raqamli texnologiyalarni, multimedia vositalarini va interaktiv yondashuvlarni qo‘llash kiradi. Zamonaviy ta‘lim metodlari orqali talabalar o‘z bilimlarini amalda qo‘llashga, muammolarni hal qilish va o‘zaro fikr almashish ko‘nikmalarini rivojlantirishga imkoniyat yaratadi. Talabalarni mustaqil hayotga tayyorlash jarayonida amaliyot va tajribalar fundamental ahamiyatga ega. Talabalar o‘z kasbiy ko‘nikmalarini o‘zlashtirish va ishlashni o‘rganish uchun amaliy tajribaga ega bo‘lishi lozim. Bunga stajirovkalar, ishga joylashish va ijtimoiy loyihalarda qatnashish kiritilishi mumkin. Bular orqali talabalar oilaviy hayotda va shaxsiy mas‘uliyatda o‘z o‘rnini topish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Biroq, talabalarni mustaqil hayotga tayyorlash jarayonida bir qator muammolar va qiyinchiliklar ham mavjud. Ular quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- Oliy ta‘lim muassasalarida ta‘lim sifatini oshirish, zamonaviy talablarga moslashtirish va o‘qituvchilarni malakasini oshirishga e‘tibor qaratish zarur.
- Oliy ta‘lim muassasalarida zaruriy resurslar va infratuzilma (moddiy, texnik va axborot resurslari) yetishmovchiligi, ta‘lim jarayonining samaradorligini pasaytirishi mumkin.
- Talabalar o‘rtasida kuchli raqobat va stress, ularning psixologik holatiga salbiy ta‘sir qilishi mumkin. Qaror qabul qilish jarayonidagi noaniqliklar, kelajak rejalarida katta ta‘sir ko‘rsatishi ehtimoli mavjud.

Kelgusida, mamlakatimizda talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash yo‘lida yangi tadqiqotlar o‘tkazish va innovatsion usullarni joriy etish zarur. Ta‘limda yurtimizning ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlariga moslashtirish, o‘zaro tajriba almashishni rivojlantirish va xalqaro ta‘lim tizimlaridan eng yaxshi tajribalarni integratsiyalash kelajak uchun muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, oliy ta‘lim muassasalari, ijtimoiy mas‘uliyatni his qilgan holda, yuqoridagi muammolarni hal qilish va talabalarni mustaqil hayotga tayyorlashda yangicha yondoshuvlar va strategiyalar ishlab chiqishlari zarur. Bu jarayon talabalarining nafaqat professional ko‘nikmalarini, balki shaxsiy hayotida muvaffaqiyat qozonishlari uchun zarur bo‘lgan barcha ko‘nikmalarni shakllantirishga qaratilgan bo‘lishi lozim.

Oliy ta’lim muassasalari orqali talabalarni mustaqil hayotga tayyorlashning pedagogik asoslari va metodlari, mamlakatimizning kelajagi uchun ahamiyatini inobatga olgan holda, bu jarayonni yanada takomillashtirishga qaratilgan yondashuvlarni rivojlantirish zarur. Bu, nafaqat talabalar, balki jamiyatimiz ravnaqiga ham xizmat qiladi.

IV. XULOSA

Oliy ta’lim muassasalarida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayoni, nafaqat talabalarning professional kasbga tayyorgarligi, balki ularning shaxs sifatida rivojlanishi va ijtimoiy mas’uliyatni his etishlari uchun ham muhimdir. Bu jarayon, zamonaviy ta’lim tizimining asosiy vazifalaridan biri bo‘lib, talabalar imkoniyatlarini maksimal darajada oshirish va kelajakda muvaffaqiyatli oilalar barpo etishga yordam berish maqsadida amalga oshiriladi.

Oliy ta’lim muassasalarida qo‘llanilayotgan pedagogik metodlar va innovatsion yondashuvlar, talabalar ko‘nikmalarini yanada kengaytirishga, shaxsiy rivojlanishlariga va ijtimoiy mas’uliyatlarini anglashlariga imkon yaratadi. Shu tarzda, talabalar:

➤ O‘zaro aloqalarini va kommunikatsiya ko‘nikmalarini rivojlantirib, kelgusi oilaviy hayot va jamoat munosabatlari uchun zarur bo‘lgan qobiliyatlarni egallaydilar.

➤ Muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini o‘zlashtirib, real hayotdagi vaziyatlarga yondoshuvlarini yaxshilaydilar.

➤ Kasbiy tayyorgarlik va amaliy tajribaga ega bo‘lish orqali, bo‘ljak ish joylariga tayyorlanadilar.

Bu natijalar, o‘quv jarayoni davomida ustuvor e’tibor qaratiladigan yana bir masala — talabalar psixologik va emotsional holatlari — ularning tarbiyaviy va shaxsiy rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi. Amaliy tajribalar va ta’lim jarayonida olingan bilimlar, nafaqat professional faoliyatda, balki oilaviy hayotda ham muhim rol o‘ynaydi. Talabalar amaliyotlar va stajirovkalar orqali o‘z kasbiy ko‘nikmalari va tajribalarini oshiradilar, bu esa darslarda olingan nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etishga yordam beradi. Oila va jamiyatda o‘z o‘rnini topgan talabalar, o‘z orqali jamiyatda ijtimoiy mas’uliyatni yuksak darajada ko‘rsatish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Oliy ta’lim muassasalari talabalarda ijtimoiy mas’uliyat hissi oshishiga yordam beradi. Ularning ijtimoiy loyihalarda ishtirok etishi, oilaviy qadriyatlarni hurmat qilishga va jamiyatning rivojlanishida faol ishtirok etishga undaydi. Ijtimoiy mas’uliyatni anglash va uni his qilish, talabalar uchun shaxsiy va professional hayotda muvaffaqiyatga erishish yo‘lidagi muhim omillardandir.

Talabalarni mustaqil hayotga tayyorlash jarayoni davomida kutilayotgan ijobiy natijalar mavjud. Biroq, pedagogik metodlarni yanada takomillashtirish, o‘quv jarayonini zamonaviy talablarga moslashtirish, shu bilan birga ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarni inobatga olish zarur. Oliy ta’lim muassasalari va ijtimoiy muhit orasidagi aloqalarni kuchaytirish, talabalarga amaliy tajribalar orttirishga yordam berishi lozim. Ushbu tadqiqot jarayonida ishlab chiqilgan metodlar va yondashuvlar, kelgusida talabalarni mustaqil hayotga to‘g‘ri tayyorlash uchun ozuqa bo‘lib xizmat qiladi. Bu

jarayon, mamlakatimizning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi va kelajak avlodning muvaffaqiyati va farovonligini ta‘minlaydi.

Umuman olganda, oliy ta‘lim muassasalarida talabalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash, jamiyat va davlatning kelajagini belgilovchi muhim jarayonlardan biridir. Talabalarga zamonaviy pedagogik metodlar yordamida berilayotgan ta‘lim, ular o‘z hayotlarida, oilalarida va jamiyatda o‘z o‘rni va mas‘uliyatlarini anglashlariga yordam beradi. O‘qituvchilarning kuchli yordami, innovatsion yondoshuvlar va ijtimoiy aloqalarni rivojlantirish orqali talabalar, o‘zaro munosabatlar va mas‘uliyatni his qilishda muvaffaqiyat qozonadigan barqaror, sog‘lom va ijtimoiy faollik ko‘rsatadigan shaxslar sifatida shakllanadi.

Shu tariqa, O‘zbekistonning oliy ta‘lim muassasalari, yosh avlodning kelajagini shakllantiruvchi tabiiy resurs sifatida, jamiyat hayotida o‘z ahamiyatini saqlab qolishi va rivojlantirishi zarur. Bular, talabalarni mustaqil hayotga tayyorlash jarayonidagi yondoshuvlarni va ko‘nikmalarni mustahkamlashga yordam beradi, bu esa jamiyatda ijobiy o‘zgarishlarni keltirib chiqaradi.

V.FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. PF-5847-sonli Farmoni. “Oliy ta‘lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”. 2019. Kirish rejimi: <https://lex.uz/docs/4536785>

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. PQ-3408-sonli qarori. 2017. “Ta‘lim muassasalarida sifatni oshirish va istiqbolli o‘quv dasturlarini joriy etish”. Kirish rejimi: <https://lex.uz/docs/3314160>).

3. “Oliy ta‘lim tizimida innovatsion yondashuvlar” – Tashkent: Tahririyat: M. Inomov. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi. – 2020.

4. Shodiev, I. Talabalarni amaliyotga tayyorlash va ijtimoiy mas‘uliyatni oshirish: nazariy va amaliy jihatlar // O‘zbek pedagogika jurnali. – 2021. // № 3(1), – B.45-50

5. Abduraufov, M. Oliy ta‘lim muassasalarida talabalarning shaxsiy rivojlanishi: muammolar va yechimlar // Oliy ta‘lim va jamiyat. – 2022. // № 6(2), –B. 123-130

6. Karimov, K., Murodov, A. Ijtimoiy loyihalar orqali talabalarni muammolarni hal qilish ko‘nikmalariga o‘rgatish // Ta‘lim va innovatsiyalar. – 2022. // № 5(3), –B. 67-75.

7. Ismoilova, D. Oliy ta‘lim muassasalarida talabalarni mustaqil hayotga tayyorlash. O‘zbekiston Respublikasi fan va ta‘lim ishlari bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar, – 2019. // №4(1), –B. 85-90.

8. Atoyev, D. Innovatsion ta‘lim metodlari: nazariy va amaliy jihatlar // Ta‘lim va pedagogika, – 2020. // №7(2), – B. 30-35.

9. Yaqubov, S. Oliy ta‘lim muassasalarida yoshlarni ijtimoiy hayotga tayyorlash. Pedagogik tadqiqotlar va tadqiqotlar. – 2021. // №8(4), – B. 12-18.